

Å miste barn på 70-tallet

Hvor ble det av mine

Esther Øverlie mistet to barn i dødfødsel med ett års mellomrom på 70-tallet. Den gang skulle foreldre skjermes for det døde barnet.

Esther fikk aldri se sine barn. Hun fikk ingen forklaring på hvorfor de døde og ble ikke fortalt hva som skulle skje med de døde barnekroppene. De ble bare borte.

Tekst: Sigrun Farstad Gregori

Begge barna ble født i uke 28. Helsepersonalet ga klar beskjed: "Du er ung og du kan få flere barn. Dette må du glemme. Lev videre!" Esther prøvde så godt hun kunne. Hun la et så solid lokk over barnefødselene at hun ikke engang husker fødselsdatoene. Men spørsmålet om hva som skjedde med hennes to døde barn har ligget over henne i 36 år.

Livsvarig traume

- Det har vært som et stort, svart hull. Bare tanken på å skulle spørre noen om hva som skjedde med mine barn har gjort meg syk. Jeg har prøvd, men responsen fra leger har vært at dette måtte jeg bare glemme, sier hun og sukker.

Da hun aborterte under en tredje graviditet og fikk beskjed om at hun ikke kunne

få flere barn, forlot ektemannen henne. Til tross for dyster spådom fikk hun en sønn med en ny mann i 1976. Esther kunne ikke tro det var mulig.

- Jeg trodde hele tiden at han også skulle dø. Jeg var sjokkert over å ha et levende barn.

Sønnen ble hennes livsinnhold. Gleden over han lettet det psykiske stresset over de døde barna. Hun gjorde det som stod i hennes makt for at han skulle få et godt liv. De døde barna ble fortrent. Beskrivende er at hun gikk tre år i psykoterapeutisk behandling uten at de døde barna ble nevnt med ett ord.

- Jeg har følt at jeg ikke kan nærme meg dette temaet. Jeg fryktet at jeg kom til å bli oppslukt av det svarte hullet, sier Esther.

Av- og på-knapp

Å forholde seg til fostre og spedbarn har vært helt umulig for Esther i alle år, som ironisk nok har jobbet i barnehage store deler av sitt liv. Det har vært en balansegang å skulle unngå situasjoner som har fått frem følelsene rundt dødfødselene.

Av- og på-knappen har blitt flittig brukt når hun har sett på TV. Bare å skulle se en nyhetssending kunne være et mareritt, da innslagene ikke alltid blir like godt annonsert.

For sju år siden ble tapet av de døde barna reaktivert. En konflikt med sønnen gjorde at tapene kom opp på nytt. Redselen for å miste enda ett barn ble for sterk. Hun fikk ikke sove, greide ikke å møte mennesker og aller minst maktet hun å se små barn. Sønnen hadde dessuten blitt far og det å skulle se ultralydbilder av barnebarnet hun gledet seg

Esther har fått fred etter at hun fikk en grav å gå til.

døde barn?

over, ble redselsfylt. Fortvilelsen over de døde barna lå over henne. Smerten over tapet. Alle de ubesvarte spørsmålene. Alt som var ubearbeidet.

- Hadde jeg bare visst hva som skjedde med dem, hvor de ble av, sier Esther.

Hun vet at de levde i magen, men døde under fødselen. Jordmor hadde hørt hjerteslagene.

- Jeg så for meg at de hadde blitt kidnappet og levde et eller annet sted. De eksisterte bare i min fantasiverden. Det hele var uvirkelig. Kanskje hadde jeg ikke engang opplevd det, forteller hun.

Gravene til Esters barn blir funnet

I påsken 2008 så Esther en reklame på TV2 om Landsforeningen uventet barnedød (LUB). Hun tok kontakt. Ønsket var å komme i kontakt med andre som også hadde mistet barn.

LUB hjalp henne å kontakte fødeavdelin-

gene hvor Esther hadde født; gutten hennes ble født i Stavanger og en liten jente ble født i Trondheim. Journalene hennes ble hentet fram og hun fikk en samtale med overjordmor ved Stavanger sykehus. Etter en henvendelse til Kirkevergen fant de graven der Esthers gutt lå begravd, anonymt og i en annens grav. Kirkevergen kunne også fortelle at sønnen ble født lillejuleaften i 1973.

- Dette forklarer hvorfor julen alltid har vært så forferdelig for meg, var Esthers første kommentar til fødselsdatoen.

Marginene var for en gangs skyld på Esthers side. Da hun kom for å besøke gravstedet, var graven foreldet. Esther fikk tilbud om å overta graven der sønnen ble begravd 29. desember 1973.

Gravstein 35 år senere

I Trondheim har de også funnet fram til stedet der Esthers datter er begravd. I sommer skal hun til Trondheim for å besøke gravstedet. Da skal hun ta med

seg jord derfra og legge på graven på kirkegården i Stavanger. En nydelig naturstein har hun valgt til gravstein. 35 og 36 år etter at Esthers barn døde, satte Esther seg ned for å finne navn til barna sine. Gravsteinen er nydelig inngravert med Lillegutt og Lise Øverlie.

- Det er ufattelig stort å oppleve dette. Jeg har vært så redd, nå er jeg bare glad. Det fyller hele meg. Jeg har fått en grav, jeg vet hvor barna mine er. Nå føler jeg at jeg har fått tilbake mine døde barn. Det å ha fått snakke med en jordmor om barna mine bekrefter at de har eksistert. De har ikke bare vært i min fantasiverden, sier Esther som føler at hun har fått et nytt liv etter at hun har fått vite om hva som skjedde med barna hennes. - Jeg føler en glede jeg ikke har kjent på 36 år. Jeg har alltid følt et mørke som jeg har fryktet skulle overmanne meg. Nå er det borte, sier hun.

forts. neste side

35 og 36 år etter at hennes barn døde i dødfødsel kunne Esther sette opp en gravstein.

Anonyme barnegraver

Gjennom store deler av 1900-tallet opplevde mange foreldre at deres dødfødte barn ble gravlagt anonymt på landets kirkegårder. Ofte fikk ikke foreldrene se barnet sitt. Mor ble sendt hjem fra sykehuset så fort som mulig og sykehuspersonalet sørget for en anonym grav sammen med en ukjent voksen. Hvordan foreldre har opplevd dette varierer.

For mange mødre og fedre har uvissheten vært en tung bær å bære.

Tekst: Bent-Inge Misje

Bakgrunnen for denne praksisen finner vi i fra tiden da kvinnene fødte hjemme. Ved dødfødsler tok familien selv ansvaret for å gravlegge barnet. Ofte benyttet man slektningers graver, det var en vanlig gravskikk i Norge. Det kjentes meningsfylt at barnet ikke skulle ligge alene på kirkegården, men hvile sammen med en avdød slektning. I 1922 bestemte derfor Kirkedepartementet at dødfødte ikke trengte egen grav, men kunne legges i en annens kiste.

Anonyme barnegraver

Så skjer en radikal endring. I 1950 - årene fikk vi egne fødeavdelinger på landets sykehus. På kort tid ble hjemmefødsler uvanlig. I 1980 fødte bare 0,1 prosent hjemme. Gynekologien var et nytt fag og oppmerksomhet ble rettet mot forskning, utvikling av faget og reduksjon av barnedødelighet. Behandlingen av dødfødte fikk liten oppmerksomhet. Sykehusene fortsatte med å legge barna i andres kister, men nå anonymt. Helsepersonell brakte barna til kjøleromene for oppbevaring frem til begravelse. I forbindelse med en ukjent voksens begravelse ble barna så lagt ned i kisten. Foreldre i sorg måtte like etter fødselen bestemme om de ville overlate barnet sitt til sykehuset. Ofte ble imidlertid ikke foreldre spurt, og dette ble vanlig praksis. De fleste anonyme barnegravene finnes rundt store sykehus og bare på Østre gravlund i Oslo ligger det over 1000 barn.

Mange av barna ble imidlertid ikke registrert og derfor er det vanskelig å spore opp hvor de er gravlagt. I ettertid har det vært vanskelig å få en god forklaring på denne praksisen. En frem-

treddende tanke på den tiden var at det beste for foreldrene ville være å legge fødselen og det døde barnet bak seg så fort som mulig, avskjed og begravelse ville bare forsterke sorgen ytterligere.

Viktig endring

På 1980-tallet kom kritikken som medførte en endring i behandlingen av de døde barna. Nå fikk de fleste tilbud om eget gravsted for den dødfødte, enten i egen grav eller i en felles minnelund. I 1997 ble gravferdsloven endret slik at alle fikk rett til eget gravsted.

En undersøkelse fra 2007 viser at alle foreldre til dødfødte valgte å se sitt barn etter fødselen og å ha begravelse eller en avskjedsseremoni. I dag anbefales dette av både fagfolk og foreldre som selv har opplevd dette.

I de siste årene har mange foreldre tatt kontakt med den lokale Kirkevergen for å finne barnegraven. Ofte har man funnet graven. Noen foreldre har valgt å ha begravelse for sitt barn, i enkelte tilfeller over 40 år etter at barnet døde. Da har man gjerne hentet jord fra stedet der barnet lå og hatt urnenedsettelse på hjemstedet med en tradisjonell kirkelig seremoni. Foreldre forteller at barnet får verdighet på denne måten, og at mange år med sorg og fortieelse har fått sin avklaring eller avslutning.

Artikkelforfatteren er sokneprest i Tvedestrand og har dette året Olavstipendiet fra Kultur- og kirkedepartementet for å arbeide med kirkens forhold til de dødfødte barna og de anonyme barnegravene. e-mail: b-misje@online.no

Hvordan finne ut hva som skjedde med ditt døde barn?

Mange vil dessverre ikke få fullgode svar, men mange kan få svar på noen av sine spørsmål. Man må ta kontakt med det enkelte sykehus; da praksisen har vært ulik. Sykehusene opererte med en uformell grense ved dødfødsel på 27-28 uker. Før uke 27-28 ble barna destruert/brent sammen med annet biologisk avfall. De eldre barna ble begravd enten i anonyme graver eller i fellesgraver. Overjordmor på fødeavdelingen eller en patolog på patologisk avdeling ved sykehuset du fødte på kan kanskje si noe om hva som skjedde med barnet ditt. Jordmor kan også bistå med å oppklare fagterminologiske begreper under en gjennomgang av journalen. Alle har rett til å få utskrift av sin egen journal.

De lokale kirkevergene kan ofte spore opp graver. Det er imidlertid ulik praksis på hvor nøyaktig gravferdsprotokollene har blitt ført i ulike kirkesogn. Noen har registrert de døde barna, andre ikke.